

STÖ'lerin GRETA'ya raporlama yapmaları için kılavuz

La Strada International ve Anti Slavery International

Giriş

Bu kısa kılavuz, STÖ'ler tarafından, ülkelerinin Avrupa Konseyi İnsan Ticaretine Karşı Eylem Sözleşmesi'ni (Sözleşme) uygulamaya yönelik çabalarıyla ilgili raporlama yapmalarına yardımcı olmak amacıyla STÖ'ler için geliştirilmiştir.

Bölüm I, Sözleşme'nin insan ticareti mağduru kişilerin haklarının korunması açısından önemini kısaca açıklamaktadır. Bölüm II, STÖ'lerin Sözleşme'nin uygulanmasının izlenmesindeki rolüne ve nasıl dahil olunacağına ilişkin ipuçlarına odaklanmaktadır. Bölüm III, alternatif bir rapor için bir şablon sunmaktadır.

Avrupa Konseyi İnsan Ticaretine Karşı Eylem Sözleşmesi, insan ticaretiyle etkin bir biçimde mücadele etmek için önemli bir bağlayıcı antlaşmadır. İnsan ticareti mağduru kişilerin insan haklarının korunması, insan ticaretinin önlenmesi ve sorumlularının yargılanması için bu antlaşmaya taraf olan devletlerin alması gereken bir dizi asgari önlem düzenlemektedir. Gerekli destek ve koruma önlemleri, bir iyileşme ve düşünme süresinin yanı sıra, insan ticareti mağduru olduğuna inanılması için geçerli sebepler bulunan kişiler için, kişinin insan tacirlerine karşı herhangi bir hukuki yaptırım girişiminde işbirliği yapmayı kabul etmesi koşuluna bağlı olmayan bir dizi destek ve koruma önlemini ve bazı durumlarda, insan ticareti mağduru kişilere yenilenebilir bir oturma izni verilmesini içerir.

Antlaşmanın hükümlerinin güçlü yanları, anlaşmanın taraflarının hepsinin antlaşmanın hükümlerinin uygulanmasının insan ticaretine karşı eylem konusunda bir uzman grubu olan GRETA tarafından izlenmesini kabul etmiş olmaları gerçeğiyle pekiştirilmiştir. GRETA, insan ticareti mağduru kişilerin haklarının korunmasında çok önemli ve etkili bir araç haline gelebilir ve bu sıfatla insan ticaretine yönelik olarak insan haklarına dayalı bir yaklaşımı teşvik edebilir. Sözleşmenin uygulanması ve etkisi ile ilgili tüm bilgilere erişimi olduğunda, GRETA'nın çalışmaları güçlenecek ve tavsiyeleri amaca daha uygun hale gelecektir.

I. SÖZLEŞME NEDEN ÖNEMLİ?

Avrupa Konseyi İnsan Ticaretine Karşı Eylem Sözleşmesi nedir?

Avrupa Konseyi Üye Devletlerinin Bakanları, Avrupa Konseyi İnsan Ticaretine Karşı Eylem Sözleşmesi'ni 16 Mayıs 2005 tarihinde Varşova'da kabul etti.¹ Sözleşme 1 Şubat

¹ *Avrupa Konseyi Antlaşma Serisi - No. 197*. İngilizce tam metin www.coe.int/T/E/human_rights/trafficking/PDF_Conv_197_Trafficking_E.pdf adresinden indirilebilir. Metin ayrıca Fransızca ve İspanyolcaya ve muhtemelen diğer dillere çevrilmiştir.

2008’de yürürlüğe girdi. Ocak 2012 itibarıyla, 35 Avrupa Konseyi Üye Devleti tarafından onaylanmış ve 8 Üye Devlet tarafından daha imzalanmıştır.²

Sözleşme bir Giriş ve on bölümden oluşmaktadır. Bölüm I, amaçları ve kapsamı, ayrımcılık yapmama ilkesini ve tanımları ele alır; Bölüm II, önleme, işbirliği ve diğer önlemleri ele alır; Bölüm III, toplumsal cinsiyet eşitliğini güvence altına alarak mağdurların haklarını korumaya ve geliştirmeye yönelik önlemleri ele alır; Bölüm IV, maddi ceza hukukunu ele alır; Bölüm V, soruşturma, kovuşturma ve usul hukukunu ele alır; Bölüm VI, uluslararası işbirliği ve sivil toplumla işbirliğini ele alır; Bölüm VII, Sözleşme’nin izleme mekanizmasını düzenler; son olarak Bölüm VIII, IX ve X, Sözleşme ile diğer uluslararası belgeler arasındaki ilişki, Sözleşme’de yapılan değişiklikler ve son hükümler ile ilgilidir.³

Temel adımlar

Taraf Devletler (Sözleşme’yi onaylayan Devletler), insan ticaretini suç saymak için bireysel ve toplu eylemde bulunmanın yanı sıra insan ticareti mağduru kişilerin haklarına saygı gösterilmesi ve bu hakların korunması için gerekli diğer bir dizi asgari adımı atmayı taahhüt ederler. Bu adımlar, diğerlerinin yanı sıra şunları sağlamayı içerir:

- İnsan ticaretinin önlenmesi ve insan ticaretiyle mücadele ile ilgili kurum ve kuruluşlar arasında ulusal düzeyde eşgüdüm sağlanmalı ya da güçlendirilmelidir (Madde 5). Bu, Taraf Devletlerin, “toplumsal, polisiye, göç, gümrük, adli ya da idari sorumlulukları olan kurumlar, sivil toplum örgütleri ve konu ile ilişkili sorumluluklara sahip diğer kuruluşlar ve sivil toplumun diğer unsurları gibi insan ticaretinin önlenmesi ve insan ticaretiyle mücadelede eylemleri gerekli olan çeşitli sektörleri” eşgüdümlü hale getirmek zorunda oldukları anlamına gelir;⁴
- insan ticareti mağduru kişilerin doğru bir şekilde tespit edilmesi için bir mekanizma mevcut olmalıdır (Madde 10);
- insan ticareti mağduru olduğuna inanılması için geçerli sebepler bulunan kişilere, tespit edildikleri ülkede düşünceleri ve iyileşmeleri için en az 30 gün verilir (Madde 13), bu süre zarfında — insan ticareti ya da istismarından sorumlu olanlara karşı yetkililerin başlatabileceği herhangi bir davaya katılmayı kabul edip etmediklerine bakılmaksızın — kendilerine destek ve koruma sunulur ve ilgili ülkede yasal olarak bulunma hakkına sahip değillerse dahi sınır dışı edilemezler;
- insan ticareti mağduru bir kişinin ‘insan ticareti mağduru’ olarak tespit edildiği bir ülkeyi terk etmesi gerekiyorsa, ayrılma “tercihen gönüllü” olmalı ve menşe ülkelerine geri dönüşleri “hakları, güvenlikleri ve onurları”na “gerekten saygı gösterilerek” gerçekleşmelidir (Madde 16); bu, yetkililerin geri dönüşleriyle ilgili riskleri değerlendirme ve önemli riskler tespit edilirse işlemi sürdürmeme yükümlülüğü olduğu anlamına gelir; ve
- insan ticareti mağduru kişilerin tazminat da dahil olmak üzere çözüme erişim hakları vardır (Madde 15).

Koruma ve destek için asgari standartlar

² http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/trafficking/Flags-sos_en.asp

³ Paragraf 37, *Avrupa Konseyi İnsan Ticaretine Karşı Eylem Sözleşmesi Açıklayıcı Rapor*, Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi belgesi CM(2005)32 Ek 2 final, 3 Mayıs 2005. Erişim tarihi: 4 Ocak 2010, wcd.coe.int.

⁴ Agy., Paragraf 102.

Sözleşme, Taraf Devletlerin insan ticareti mağduru kişilerin haklarını korumak ve haklarına saygı göstermek için almaları gereken destek ve koruma önlemlerine ilişkin asgari standartları düzenlemektedir. Bunlar arasında, insan ticareti mağduru olduğuna inanılması için geçerli sebepler bulunan kişilere koşulsuz olarak yeterli bir yaşam standardı sağlamaya yönelik gereklilikler yer almaktadır:

- uygun ve güvenli konaklama;
- acil tıbbi tedaviye erişim;
- çeviri ve yorumlama hizmetleri;
- yasal hakları konusunda danışmanlık ve bilgi; ve
- hukuki destek.⁵

Sözleşme ayrıca “insan ticaretini önlemeye yönelik etkili siyasalar ve programlar” (Madde 5.2) çağrısında bulunur ve bu tür siyasa ve programları uygularken Taraf Devletlerin “İnsan Hakları temelli bir yaklaşımı teşvik etmelerini” ve “toplumsal cinsiyet politikası kullanmalarını” gerektirir (Madde 5.3).

İnsan ticaretiyle mücadeleyle yönelik insan hakları temelli bir yaklaşım, “İnsan ticareti mağdurlarının insan haklarının, insan ticaretini önleme ve insan ticaretiyle mücadele ile mağdurları koruma, onlara destek verme ve mağdurları tazmin etmeye yönelik tüm çabaların merkezinde yer almasını” gerektirir.⁶ Bu, Devletlerin insan tacirlerini önleme, soruşturma ve kovuşturma ile insan ticareti mağduru kişilere destek verme ve onları koruma yükümlülükleriyle ilgilidir. Bu ilke, Devletler insan haklarının yanı sıra göç ve ceza adaleti sisteminin nasıl etkin hale getirileceği gibi konuları da dikkate alarak insan ticaretiyle mücadele önlemlerine ilişkin önceliklerini değerlendirirken, Devletin uluslararası insan hakları hukuku kapsamında kabul ettiği insan hakları yükümlülüklerine öncelik verilmesi gerektiğini teyit etmektedir. İnsan haklarına öncelik verilmesi aynı zamanda insan ticaretiyle mücadele önlemlerinin “kişilerin insan haklarını ve onurunu olumsuz etkilememesi” gerektiği anlamına gelir,⁷ bu da etkilerini denetlemek (ve gerekirse düzeltici önlemler almak) üzere Devletlere insan ticaretiyle mücadele önlemlerinin etkililiğini değerlendirme yükümlülüğü yükler.

Önleme bağlamında “toplumsal cinsiyetin ana akımlaştırılması” çağrısına ek olarak, Sözleşme başka yerlerde, mağdurların haklarını korumaya ve geliştirmeye yönelik önlemler bağlamında toplumsal cinsiyetin ana akımlaştırılmasının yanı sıra “toplumsal cinsiyet eşitliği”nin teşvik edilmesi çağrısında bulunur (Madde 17). Açıklayıcı Rapor (paragraf 54), şunu saptar: “Toplumsal cinsiyet eşitliği, kamusal ve özel hayatın tüm alanlarında her iki cinsiyetin eşit görünürlüğü, güçlendirilmesi ve katılımı anlamına gelir... Eşitlik, işkence ya da insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele olarak nitelendirilen uygulamalara (fiziksel şiddet, tecavüz, kadın sünneti ve cinsel istismar, cinsel sömürü

⁵ Madde 12.1 (a) ila (e), *Avrupa Konseyi İnsan Ticaretine Karşı Eylem Sözleşmesi*.

⁶ BM İnsan Hakları Yüksek Komiserliği, İnsan Hakları ve İnsan Ticaretine İlişkin Tavsiye Edilen İlkeler, İlke 1, *Recommended Principles and Guidelines on Human Rights and Human Trafficking* [İnsan Hakları ve İnsan Ticaretine İlişkin Tavsiye Edilen İlkeler ve Kılavuz İlkeler] içinde, BM İnsan Hakları Yüksek Komiserliği Ofisi, New York ve Cenevre, 2002.

⁷ Agy., İlke 3, “İnsan ticaretiyle mücadele önlemleri, kişilerin insan haklarını ve onurunu, özellikle insan ticareti mağdurları ve göçmenlerin, ülke içinde yerinden edilmiş kişilerin, mültecilerin ve sığınmacıların haklarını olumsuz etkilemeyecektir”.

amaçlı insan ticareti) maruz kalma olasılığı daha yüksek olan kadınlara yönelik belirli politikalar desteklenerek teşvik edilmelidir”.

Taraf Devletlerin ayrıca “kişilerin her tür istismarını teşvik eden ve insan ticaretine yol açan talebi caydırmak” (Madde 6), yani insan ticaretiyle bağlantılı çeşitli istismar biçimlerine yönelik talebi belirlemek ve azaltmak için harekete geçmeleri gerekmektedir. Sömürülen bir kişinin hizmetlerinden “kişinin insan ticareti mağduru olduğunu bilerek” (Madde 19) yararlanmayı “suç saymaları” gerekir.

İnsan ticareti mağduru çocukları korumaya ve onlara destek vermeye yönelik önlemler

Sözleşme, çocukların korunması ve desteklenmesi ve ayrıca çocuk ticaretinin önlenmesi ile ilgili olarak çocuklara özgü çeşitli hükümler içermektedir. Tanımlamayla ilgili olarak, “Mağdurun yaşının belli olmaması ve çocuk olduğuna inanılması için sebeplerin varlığı halinde, kişinin çocuk olduğu varsayılır ve yaşı doğrulanıncaya kadar özel koruma tedbirlerine sağlanır” (Madde 10.3).

Koruma konusunda, “refakatsiz bir çocuk (insan ticaretiyle ilgili bir suçun) mağduru olarak belirlenir belirlenmez, Taraf Devletlerin “çocuğun yüksek yararını gözetecek yasal bir vasi, kuruluş ya da makam tarafından temsil edilmesini sağlamaları” gerekmektedir (Madde 10.4(a)). Çocuğun yüksek yararına hareket etmesi için geçici bir yasal vasi atanmasına ilişkin bu gereklilik, devletlerin “İster kamu ya da özel sosyal yardım kuruluşları, hukuk mahkemeleri, idari makamlar ya da yasama organları tarafından üstlenilsin, çocukları ilgilendiren tüm işlemlerde çocuğun yüksek yararı göz önünde bulundurulmasını” sağlamalarını gerektiren, tüm AB ve Avrupa Konseyi Üye Devletleri tarafından halihazırda onaylanmış ayrı bir sözleşme olan BM Çocuk Haklarına Dair Sözleşme tarafından Devletin kendisine yüklenen yükümlülüğe ektir.⁸

İnsan ticareti mağduru çocukların eğitime erişimi sağlanmalıdır.⁹

Sözleşme, polis soruşturmaları ve adli kovuşturmalar (yani duruşmalar ve duruşma öncesi celseler) bağlamında, insan ticareti mağduru çocuklara, adli kovuşturmalarda yer alan insan ticareti mağduru yetişkinleri korumak için önerilen bir dizi önlemin yanı sıra “çocuğun yüksek yararı göz önünde bulundurulacak özel koruma önlemleri sağlanacağını” belirtir (Madde 28.3). Başka bir Devletin vatandaşıysalar, “risk ve güvenlik değerlendirmesi sonucunda böyle bir geri dönüşün çocuğun yüksek yararına olmayacağına dair bir belirti varsa” (Madde 16.7) çocuklar iade edilemezler. Sonuç olarak yetkililer, bir çocuğun olası geri dönüşünü değerlendirirken, önceki risk değerlendirmelerine ek olarak bir risk ve güvenlik değerlendirmesi yapma yükümlülüğü altındadır.

Önleme bağlamında, Taraf Devletlerin, onları insan ticaretine karşı daha az zarar görür kılmak ve zarar görmeden büyümelerini ve sıradan yaşamlar sürmelerini sağlamak üzere “çocuklara duyarlı bir yaklaşım kullanmaları” (Madde 5.3) ve “özellikle onlar için

⁸ BM Çocuk Haklarına Dair Sözleşme (1989), madde 3.1.

⁹ Madde 12.1 (f), Avrupa Konseyi İnsan Ticaretine Karşı Eylem Sözleşmesi. Sözleşme, bu önlemin yalnızca okul çağındaki çocuklarla ilgili olduğunu belirtmez, ancak Açıklayıcı Rapor, “çocukların eğitime erişim hakkını tanıdığını” belirtir (Açıklayıcı Rapor, paragraf 163).

koruyucu bir ortam yaratarak çocukların insan ticaretine karşı savunmasızlıklarını azaltmak” için önlemler almaları (Madde 5.5) gerekmektedir.¹⁰ Çocuklar için “koruyucu bir çevre” yaratma gerekliliği, özellikle çocukların insan ticareti mağduru olduğu bilindiği Devletler için geçerlidir, ancak aynı zamanda hedef Devletlere “istismar vakalarını izlemek ve raporlamak için bir sistem” ve “insan ticareti mağduru çocukların iyileşmesini ve yeniden bütünleşmesini sağlamak için programlar ve hizmetler” koyma yükümlülüğü de getirmektedir.¹¹

GRETA nedir?

Sözleşme aynı zamanda (yargı organı benzeri) bir antlaşma izleme mekanizması, Devletlere bu antlaşmayı uygulamalarında yardımcı olmak üzere görevlendirilmiş bağımsız bir uzmanlar organı kurmuştur: GRETA, insan ticaretine karşı eylem konusunda uzmanlar grubu. Adaylar Taraf Devletler tarafından belirlendi ve Aralık 2008’de 13 üye seçildi, Aralık 2010’da iki üye daha seçildi. GRETA yılda 10 üye devleti değerlendirir ve Devletlerin Avrupa Sözleşmesi’ni uygulamada kaydettiği ilerlemeye ilişkin ilk 10 ülke raporunu yayınlamıştır.¹²

İlk değerlendirme turu için GRETA, Devletlerin Sözleşme’nin uygulanmasına ilişkin ilerlemelerini bildirmeleri için bir anket geliştirmiştir.

Bu yazılı prosedüre ek olarak, GRETA değerlendirmeye tabi olan tüm ülkeleri ziyaret etmeye de karar vermiştir. Ziyaret sırasında, aldığı bilgileri doğrulamaya ve alınan önlemlerin pratik uygulamasını incelemeye ve değerlendirmeye çalışacaktır. GRETA, bu ziyaretler sırasında sivil toplum örgütleri ve diğer ilgili kuruluşlar da dahil olmak üzere sivil toplum temsilcileriyle görüşmek istediklerini belirtmiştir. GRETA ayrıca insan ticaretini önlemek, insan ticareti mağdurlarına destek vermek ve onları korumak ve insan ticareti mağdurlarının insan hakları ihlallerinden sorumlu olanları adalet önüne çıkarmak için çalışmalar yürüten çeşitli aktörlerle oturumlar düzenlemeye karar verebilir.

Hazırladığı rapor, çıkardığı sonuçlar ve hükümetlere yaptığı tavsiyeler, topladığı tüm bilgilere dayanacaktır.¹³

II. STÖ KATKILARININ GRETA İÇİN ÖNEMİ

Ülkelerinin izlenmesine yönelik STÖ katkısı GRETA’nın raporunun sadece yetkililer tarafından sunulan bilgilerden daha fazlasına dayanmasını sağlamak için çok önemlidir. Bağımsızlıkları, deneyimleri ve insan ticareti mağduru kişilerle doğrudan çalışmaları göz önüne alındığında, STÖ’ler, yetkililerin Sözleşme’yi uygulamaları ve insan ticaretiyle mücadele önlemlerinin insan ticareti mağdurlarının hakları üzerindeki etkisi hakkında önemli bilgiler sağlama konusunda benzersiz bir konumdadır.

¹⁰ Paragraf 106, Avrupa Konseyi İnsan Ticaretine Karşı Eylem Sözleşmesi Açıklayıcı Rapor, Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi belgesi CM(2005)32 Ek 2 final, 3 Mayıs 2005. Erişim tarihi 4 Ocak 2010, wcd.coe.int/.

¹¹ Agy.

¹² Arnavutluk, Avusturya, Bulgaristan, Hırvatistan, Kıbrıs, Danimarka, Gürcistan, Moldova, Romanya, Slovak Cumhuriyeti.

¹³ GRETA’nın Sözleşme’nin uygulanmasını değerlendirmeye yönelik prosedür kuralları için bkz. http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/trafficking/Source/THB-GRETA%282009%293_en.pdf.

STÖ'ler, (özellikle insan ticareti mağdurlarının haklarının süregiden ihlallerine yol açanlar dahil olmak üzere) ulusal düzeydeki eksiklikler hakkındaki endişelerini GRETA ile paylaşabilir ve ayrıca hükümetin ülkenizdeki insan ticareti mağduru kişilerin insan haklarına yönelik saygı ve korumayı iyileştirmek için alabileceği önlemler hakkında tavsiyelerde bulunabilir. STÖ'ler tarafından sağlanan bilgiler GRETA tarafından gizli tutulur.

Ayrıca, STÖ'ler, günlük işlerinde insan ticareti mağduru kişilerin haklarını savunurken ya da insan ticareti mağduru kişiler adına hareket ederken, Sözleşme yükümlülüklerine atıfta bulunmayı yararlı bulabilirler.

STÖ'ler Avrupa Konseyi Sözleşmesi'nin devletler tarafından uygulanmasını nasıl gözden geçirebilirler?

Hükümetlere yönelik anketinde GRETA, sivil toplumun hükümetlerin ankete yanıtına katılmaya davet edilebileceğini belirtmiştir.

Değerlendirilen birçok hükümet, gerçekten de STÖ'lerden gelen girdileri dahil etmiştir. Ya STÖ ulusal çalışma grubunun ya da görev gücünün bir parçası olduğu yahut hükümetler STÖ'lerden mağdurların korunmasıyla ilgili sorulara yanıt vermelerini talep etmiş ya da hükümetler STÖ'lerden tüm anketi doldurmalarını istemiş olduğu için.

GRETA, ankete dayalı olarak GRETA'ya sunulan hükümetin resmi raporunda STÖ katılımı konusunda doğrudan sivil toplumdan bağımsız bilgi alma konusundaki ilgilerini ifade etmiştir. STÖ'ler, anketteki soruların bir kısmını ya da tamamını yanıtlayarak bunu yapabilir ve yanıtı doğrudan GRETA sekreterliğine gönderebilir.

STÖ'ler, insan ticaretiyle mücadele alanında bir kuruluş tarafından ya da diğer birkaç kuruluşla birlikte **alternatif bir rapor** kaleme almaya da karar verebilir. Alternatif bir rapor oluşturmaya karar verirsiniz, tüm soruları yanıtlamak yerine GRETA'nın odaklandığı konuları anlamak için anketi kılavuz olarak kullanabilirsiniz.

GRETA resmi hükümet raporunu aldıktan bir süre sonra **ülkenizi ziyaret ettiğinde**, insan ticaretiyle mücadele alanında çalışan STÖ'ler ve diğer ilgili kuruluşlar da dahil olmak üzere **sivil toplum için** GRETA üyeleriyle görüşmek üzere bir **yuvarlak masa toplantısı ya da başka bir platform** düzenleyebilirsiniz. Özellikle, kuruluşunuz tek başına ya da başkalarıyla birlikte GRETA'ya alternatif bir rapor sunmuşsa, yuvarlak masa toplantısı ya da başka bir toplantı sırasında, alternatif raporunuzda belirttiğiniz konuları daha ayrıntılı olarak açıklayabilir ve ayrıntılandırabilirsiniz.

GRETA ayrıca insan ticareti mağduru kişiler için bir sığınma evini ziyaret etmekle ya da insan ticaretinden etkilenen insanlarla başka bir şekilde tanışmakla da ilgilenebilir. Bunu kolaylaştırmak istiyorsanız, insan ticareti mağduru kişilere doğrudan yardım sağlayan kuruluşlarla önceden böyle bir ziyaret düzenlemeniz gerekebilir.

Alternatif bir rapor nasıl yazılır?

STÖ'ler tarafından inceleme altındaki bir devletin Sözleşme'de belirtilen yükümlülüklerini ve görevlerini nasıl yerine getirdiği hakkında bilgi veren alternatif bir rapor hazırlanır ve GRETA'ya sunulur. Bir gölge rapor ile alternatif bir rapor arasındaki

fark, bir gölge raporun STÖ'lerin sunumlarını yapmadan önce devlet raporuna erişebilmelerine ve devlet tarafından sunulan bilgiler hakkında yorum yapmalarına izin vermesidir. Alternatif raporlar, devlet raporuna erişim olmadan sunulur.

GRETA, çalışma yöntemlerinde, ilk değerlendirme turunda hükümetlerin raporlarını kamuya açıklamama kararı vermiştir, bu nedenle STÖ'ler yalnızca alternatif raporlar sunabilir. Bu raporların, hükümetlerin sahip olduğu son teslim tarihinde sunulması gerekmektedir: 1 Haziran 2012.

Yapılandırın

Alternatif raporlar en iyi maddeler halinde düzenlenir; bu, GRETA'nın kolayca takip etmesini ve devlet raporuyla birlikte alternatif bir raporda ele alınan sorunları gündeme getirmesini sağlar. Madde 5 ve 6, ticareti yapılan işgücü ve hizmetlere yönelik talebin önlenmesi ve azaltılması, 10 ila 17. maddeler hakların korunması, 26. madde cezalandırmama şartı ve 35. madde sivil toplumla işbirliği hakkındadır.

Hükümetinizin temel eksikliklerinin kısa bir özetini yapmayı ve temel tavsiyelerinizi sunmayı düşünebilirsiniz.

Bu şablonda, insan ticareti mağduru kişilerin hakları ve STÖ'lerin çalışmaları ile ilgili tüm maddeler yer almaktadır. Raporunuzda, insan ticareti mağduru kişilerin haklarının korunması açısından en belirgin ve önemli olan madde ve konulara odaklanın, bu ülkeden ülkeye farklılık gösterebilir.

Önceliklerinizi belirleyin

GRETA, sivil toplumdan tam bir anket doldurmasını ya da sözleşmenin tüm yönleriyle ilgili alternatif bir rapor yazmasını beklemediğinden, STÖ'ler odak konularına öncelik verebilir. Büyük olasılıkla, sözleşmedeki koruyucu önlemlere, bunların ülkenizde nasıl uygulandığına ve pratikte nasıl çalıştıklarına odaklanmak istiyorsunuz. İlk ülke raporları, GRETA'nın koruyucu önlemlerin uygulanmasına ve hayata geçirilmesine büyük ilgi gösterdiğini göstermektedir.

Ülkenizdeki belirli önlemler iyi çalışıyorsa ve en iyi uygulama olarak hizmet edebiliyorsa, bunu belirtmekte fayda var. Ancak neyin iyileştirilmesi gerektiğine odaklanmak istiyorsunuz.

Uygulamada hayata geçirmeye ve önlemlerin etkisine odaklanın

Sivil toplumun izleme ve değerlendirmelere katılımının önemi, STÖ'lerin taban düzeyinde yaptıkları çalışmalardan elde edilen kanıtlara sahip olmaları ve mevzuatın uygulanıp uygulanmadığını ya da çerçevenin yalnızca teoride var olup olmadığını bilmeleridir. Deneyimleri ve belgeledikleri vaka çalışmaları, mevzuatın ve insan ticaretiyle mücadele önlemlerinin ne ölçüde uygulandığını, insan ticareti mağduru kişilere fayda sağlayıp sağlamadığını ve politikaların insan ticareti mağduru kişilerin hakları üzerindeki etkisinin ne olduğunu göstermektedir. Örneğin, koruyucu önlemler insan ticareti mağduru kişilerin haklarını gerçekten koruyor mu, yoksa insan ticareti mağduru kişilerin hareket özgürlüklerini kısıtlıyor mu?

Raporunuzda, Sözleşme maddelerinin **pratik uygulamasına** ve bu önlemlerin insan ticareti mağdurlarının hakları üzerindeki **doğrudan etkisine** odaklanın. Bu, vaka çalışmaları ve eğilim örnekleri aracılığıyla belgelenebilir.

İnsan hakları yaklaşımına atıfta bulunun

Avrupa Konseyi, sözleşmeyi insan haklarına dayalı bir belge olarak görmektedir. Sözleşme’de belirtildiği gibi, insan ticareti “insan haklarının ihlali ve insan onuruna ve bütünlüğüne yönelik bir suç teşkil etmektedir”. Bu nedenle, Sözleşme’nin özünde ve ruhunda insan ticareti, sadece bir suç değil, bir insan hakları ihlalidir. Raporunuzda insan hakları yaklaşımına atıfta bulunun. Hükümetiniz insan haklarını insan ticaretiyle mücadele politikalarının merkezine ne zaman koymakta başarısız oluyor? Belirli yasalar, insan ticaretiyle mücadele adına uygulama politikaları, insan ticareti mağduru kişilerin ya da bundan etkilenen grupların insan haklarını ihlal ettiğinde bunu belirtin.

Birlikte çalışın

Mümkünse ve GRETA’ya katkınızı mümkün olduğunca etkili kılmak amacıyla, örgütünüzün GRETA’ya sunacağı bilgileri hazırlarken başkalarıyla birlikte çalışmayı düşünmesi tavsiye edilir. Birleşik Krallık’tan edinilen deneyimler, bir grup STÖ ile birlikte çalışmanın, görevlerin ve bilgi toplamanın paylaşılabileceğini ve STÖ’lerin uzman oldukları konulardaki bilgilere odaklanabileceğini göstermektedir. Bu, gelişmiş ayrıntılı bilgi ve örgüt başına daha az iş yükü sağlar. Ayrıca, GRETA üyeleri (büyük olasılıkla sınırlı kaynakları nedeniyle), ideal olarak, birkaç ayrı STÖ raporu yerine, bir grup STÖ’den ülkenizin Sözleşme’nin uygulanması hakkında birleştirilmiş bir rapor almayı memnuniyetle karşıladıklarını belirtmişlerdir.

Açık, somut ve kısa olun

Alternatif raporu mümkün olduğunca kapsamlı ve özlü hale getirin. Raporunuz 10 sayfayı geçmemelidir – ancak vaka çalışmaları ya da istatistikler gibi önemli bilgileri her zaman bir eke dahil edebilirsiniz. Argümanlarınızı kanıtlamak için somut örnekler verin (en iyisi, tekrarlanan problemlerin örnek olay incelemelerini ya da istatistikleri kullanarak bir eğilimi göstermektir). Tek seferlik durumlar ya da uç örnekler, gerçeği göstermenin en iyi yolu olmayabilir. Raporun, GRETA için güvenilir bir bilgi kaynağı olarak kabul edilebilmesi için iyi bir şekilde kanıtlanması gerektiğini unutmayın. Resmi veri ve bilgilerin, STÖ’lerin sahada tanık oldukları gerçeklikle nasıl örtüştüğünü ya da onlardan ne kadar farklı olduğunu örnekler kullanarak göstermek de yararlı olabilir.

Önerilerde bulunun

GRETA raporları, hükümetlere iyileştirme önerileri sunar. Bu nedenle, yorumlarınızda, hükümetlerinizin Sözleşme’yi uygulama çabalarında nelerin eksik olduğuna dair bilgi sağlamanın yanı sıra, bu boşlukların üstesinden gelmek için nelerin — yasal önlemler, politikalarda bir değişiklik, profesyoneller için eğitimler, bilinçlendirme, daha iyi işbirliği, sivil toplumun katılımı, finansman ya da diğer çözümler — gerekli olduğunu belirtin.

Sivil toplumdaki gelen tüm girdiler en geç 1 Haziran 2012’ye kadar, mümkünse daha önce GRETA’ya ulaşmalıdır. İngilizce ya da Fransızca olarak GRETA’nın Yönetici Sekreterine gönderilmelidir:

Sayın Petya Nestorova- Avrupa Konseyi İnsan Ticaretine Karşı Eylem Sözleşmesi Yönetici Sekreteri, İnsan Hakları ve Hukuk İşleri Genel Müdürlüğü, Avrupa Konseyi

E-posta : Trafficking@coe.int

III. ÖNERİLEN STK RAPORLAMA ŞABLONU

Bu şablon, Sözleşme'nin pratik uygulaması hakkında kapsamlı bir şekilde nasıl raporlama yapılacağı konusunda rehberlik sağlar. Dikkate alınması gereken konulara ve bunların hangi maddeler altında gündeme getirileceğine ilişkin bazı örnekler içerir. Aşağıdaki örnekler ayrıntılı değildir; diğer konular ülkenizin bağlamıyla ilgili olabilir ya da benzer şekilde bazı noktalar sizin ulusal durumunuzla ilgili olmayabilir.

Madde 5 – İnsan ticaretinin önlenmesi

Bu madde özellikle menşe ülkelerdeki STÖ'lerin ilgisini çekebilir; hedef ülkeler için, yeniden insan ticaretinin ya da ülke içi insan ticaretinin önlenmesini göz önünde bulundurun

- Hükümetinizin, insanların (ve çocukların) insan ticaretine karşı savunmasızlığını azaltmak için ne yaptığını ya da yapmadığını, örneğin istihdam/işsizlik, fırsat eşitliği/eşitsizliği, aile içi şiddet, etnik azınlıklar, ayrımcılık, dezavantajlı aileler, genç kızların eğitimi gibi konulara bakarak raporlayın.
- Güvenli ve yasal göçü engelleyen/teşvik eden yasaların, politikaların ya da uygulamaların ve/ya da kısıtlayıcı ikamet ve çalışma koşullarının (vizelerin belirli bir işverene bağlanmasının etkisi gibi) etkisini raporlayın.
- İnsan ticaretinin önlenmesinde sivil toplumun katılımını raporlayın – katılım düzeyi nedir; resmi kampanyadaki rolleri için STÖ'lere emeklerinin karşılığı veriliyor mu?
- İnsan ticaretinin önlenmesi adına hareket özgürlüğünü ve göç hakkını kısıtlayan politikaların ya da mevzuatın etkisini raporlayın.
- Hükümet tarafından önleme faaliyetlerine yatırılan kaynaklar ve bunların nasıl değerlendirildiğini (ve değerlendirmenin kamuya açık olup olmadığını) raporlayın.
- İnsan ticareti mağduru bir kişinin geri gönderilmesinden önce risk değerlendirmesi gibi yeniden insan ticaretini önlemek için alınan önlemleri raporlayın.

Madde 6 – Talebi azaltıcı önlemler

Bu madde 19. madde ile birlikte (bir mağdurun hizmetlerinden yararlanmanın suç sayılmasını göz önünde bulundurun) genellikle seks işçilerinin müşterilerinin kriminalize edilmesinin ya da seks işçilerini damgalayan yahut haklarını sınırlayan diğer önlemlerin gerekçesi olarak görülmektedir.

Ancak ülke raporlarında GRETA, talep meselesini ele alırken yalnızca seks endüstrisine odaklanmanın Devletlerden beklenen bir şey olmadığı konusunda çok açıktır ve raporlar devletleri emek istismarı talebine bakmaya çağırıyor.

- İnsan ticareti mağduru kişilerin hizmetlerinin kullanımını suç haline getiren yasa ya da politikaların etkisi ve insan ticareti mağduru kişiler ve etkilenen gruplar üzerindeki insan hakları etkilerini raporlayın. (Örneğin, yargılanan insan tacirlerinin sayısına kıyasla kaç kişi yargılandı ya da para cezasına çarptırıldı?)
- Seks işçilerini damgalayan ya da haklarını ihlal eden talebi azaltmaya yönelik mevzuat, politika ya da önlemlerin (örneğin bilinçlendirme kampanyaları vb.) etkisini raporlayın.
- Kurumsal sorumluluk ve/ya da tüketici bilincine ilişkin mevzuat, politikalar ya da uygulama önlemlerindeki iyi örnekleri raporlayın.

Madde 10 – Mağdurların tespiti

Mağdurların kimliklerinin tespitinin/tespit edilmemesinin, insan ticareti mağduru kişilerin haklarının korunmasında temel darboğaz olduğu ve dolayısıyla insan ticaretiyle mücadelede büyük bir engel oluşturduğu genel olarak kabul edilmektedir. Devletler birçok nedenden dolayı mağdurları tespit edememektedir.

- İnsan ticareti mağdurlarını doğru bir şekilde tespit etmek için mevzuat, politikalar ve uygulamalardaki boşluklar ve engelleri raporlayın ve bunları ele almak için neyin gerekli olduğunu belirtin.
Burada şunları göz önünde bulundurun:
 - Tespit sürecinin ve ilgili aktörlerin tanımı (örneğin bir Ulusal Yönlendirme Mekanizması var mı, nasıl çalışıyor, çok disiplinli bir yaklaşımı var mı, STÖ'ler ne ölçüde dahil oluyor, vb.)
 - (Özellikle emek istismarı için insan ticareti vakalarında) tespite yetkili kuruluşlarla ilgili bilgi ve uzmanlık (eksikliği)
 - Tespit edilmek için yetkililerle işbirliğinin koşullara bağlı olması
 - İnsan ticareti mağduru kişilerin, insan ticareti durumları nedeniyle yasa dışı ikametleri ya da yasa dışı uygulamalara karışmaları nedeniyle gözaltına alınması
 - Ayrımcılık, damgalama ve belirli grupların, etnik azınlıkların, göçmen işçilerin, vb. dışlanması
- Sivil toplumun mağdur tespiti sürecine katılımını raporlayın.

Madde 12 – Mağdurların desteklenmesi

Sözleşme'ye göre "Taraflardan her biri, mağdurların fiziksel, psikolojik ve toplumsal iyileşmelerine yardımcı olmak için gerekli olabilecek yasal ya da diğer önlemleri alacaktır." Ülkede yasal olarak ikamet eden mağdurlar için tıbbi ve diğer yardımlara erişim, mağdurun yeterli kaynaklara sahip olmaması durumunda ücretsiz olmalıdır ve işgücü piyasasına erişimi bulunmalıdır.

Uygulamada, insan ticareti mağduru kişilere verilen destek ve yardım, doğru tespite ve genellikle 'mağdur statüsüne' ve (geçici) oturma iznine çok bağlıdır.

- İnsan ticareti mağduru kişilerin yardım ve destek hakkından yararlanmasını engelleyen mevzuat, politika ya da uygulamalarda boşluklar veya engeller varsa, bunu raporlayın.
Şunları göz önünden bulundurun:
 - Adalete erişim (hukuki temsil, tacirlerinin soruşturulması, tazminata erişim)
 - Eğitime erişim (insan ticareti mağduru çocuklar ve insan ticareti mağduru kişilerin çocukları için) ve/ ya da işgücü piyasasına erişim
 - Sığınma evleri için fon, destek ve yardım - devlet fon sağlıyor mu ve sağlıyorsa bu fon hangi koşullara bağlıyor?
 - Yardımın sağlanması, insan ticareti mağduru kişilerin yetkililerle işbirliği yapmasına bağlı mı?
 - Kolluk kuvvetlerinin ceza davası açmama kararı "mağdur statüsünü" sona erdirir mi?
 - Çocuk mağdurlara, yüksek yararlarının gözetilmesini sağlamak için bir vasi atanıyor mu?
- İnsan ticareti mağduru kişilere yönelik koruma ve desteğe ilişkin mevzuatın, uygulama politikalarının haklarını ihlal edip edemeyeceği her tür durumu raporlayın.
Burada şunları göz önünde bulundurun:
 - Kapalı sığınaklar – mağdurların denetimsiz olarak binayı terk etmelerine izin verilmez
 - Hareket/irtibat kısıtlamaları
 - Çocuk muamelesi görmeyen çocuklar (örneğin yetişkin cezaevlerinde ya da gözaltında tutulanlar)

Madde 13 – İyileşme ve düşünme süresi

Sözleşme'ye göre "Taraflardan her biri, ilgili kişinin mağdur olduğuna inanmak için makul nedenler bulunduğu, iç hukukunda en az 30 günlük bir iyileşme ve düşünme süresi sağlayacaktır [...] Bu süre içinde kendisine karşı herhangi bir sınır dışı etme kararının uygulanması mümkün olmayacaktır."

- Düşünme ve iyileşme dönemine ilişkin yasa ya da mevzuatın, politikaların ve uygulamaların hayata geçirilmesini (bunlardaki boşlukları) raporlayın.
Burada şunları göz önünden bulundurun:
 - İnsan ticareti mağduru olduğu varsayılan kişilerle karşılaşan profesyonellerin onların hakları hakkında bilgisi (eksikliği)
 - Belgesiz göçmenlerin sınır dışı edilme korkusu olmadan bir suç polise bildirme olanakları
 - Düşünme süresinin insan ticareti mağduru kişinin davranışına yansımalarının koşullara bağlı oluşu (insanlar, örneğin insan tacirleriyle temasa geçerlerse ya da insan ticareti muhitini ziyaret ederlerse ikamet haklarını kaybederler)
 - Düşünme süresi boyunca polise işbirliği yapma/rapor verme yükümlülüğü

Madde 14 – İkamet izni

Sözleşmeye göre "Taraflardan her biri, aşağıdaki iki durumdan birinde ya da diğerinde yahut her ikisinde de mağdurlara yenilenebilir bir oturma izni verecektir:

- a. Yetkili makam, kişisel durumları nedeniyle kalışlarının gerekli olduğunu düşünüyorsa;*
- b. Yetkili makam, soruşturma ya da cezai kovuşturmalarda yetkili makamlarla işbirliği yapmak amacıyla bu kişilerin ülkede kalmasının gerekli olduğu kanaatindeyse.*

Diğer uluslararası anlaşmalarla karşılaştırıldığında, oturma izni hakkı kadar kapsamlı olan bu hak, her zaman insan tacir(ler)ine karşı açılan ceza davasında yetkililerle işbirliği yapılması şartına bağlı değildir."

- Mevzuatın, politikaların ya da uygulamaların hayata geçirilmesini (buradaki boşlukları) raporlayın.
Burada şunları göz önünden bulundurun:
 - 14.1.a ulusal mevzuatta yer alıyor mu?
 - İnsan ticareti mağduru çocuklara reşit olana kadar otomatik olarak oturma izni veriliyor mu? Eğer öyleyse, 18 yaşına geldiklerinde ne oluyor?

Madde 15 – Tazminat ve başvurular

Sözleşmeye göre "Taraflardan her biri, örneğin mağdur tazminatı için bir fonun kurulması yoluyla [...] mağdurların tazminini garanti altına almak için gerekli olabilecek yasal veya diğer önlemleri alacaktır [...]"

- Suç mağdurlarına tazminat ödenmesine ilişkin mevzuat, politika ve uygulamalardaki olanakları ve insan ticareti mağduru kişilerin bu hakkı talep etmelerinin önündeki engelleri ve sınırları raporlayın.
Burada şunları göz önünden bulundurun:
 - İnsan ticareti mağdurları bir devlet tazminat fonuna erişebilir mi (böyle bir fon var mı?)
 - Belgesiz mağdurlar tazminata erişebilir mi?
 - Menşe ülkelerine geri dönen insan ticareti mağduru kişiler yine de tazminata erişebilir mi?
 - Profesyoneller tazminat konusunda yeterli bilgi ve uzmanlığa sahip mi?

- İnsan ticareti mağduru çocuklar tazminata erişebilir mi?
- İnsan ticareti mağdurları için herhangi bir tazminat davası oldu mu?
- Mağdurlar, ulusal yönlendirme mekanizmasının bir parçası olarak tazminat talep etme hakları konusunda bilgilendiriliyor mu?

Madde 16 – Mağdurların ülkelerine geri gönderilmesi

Sözleşmeye göre, “insan ticareti mağduru bir kişinin, insan ticareti mağduru olduğunun tespit edildiği bir ülkeyi terk etmesi gerekiyorsa, ayrılma tercihen gönüllü olmalı ve menşe ülkelerine dönüşleri haklarına, güvenliklerine ve onurlarına gereken saygı gösterilerek yapılmalıdır.” Bu, yetkililerin, geri dönüşleriyle ilişkili riskleri değerlendirme ve önemli riskler tespit edilirse işlemi sürdürmeme yükümlülüğü olduğu anlamına gelir.

- İnsan ticareti mağduru kişilerin menşe ülkeye geri gönderilmesine yönelik politikaları ve uygulamaları raporlayın.
Burada şunları göz önünden bulundurun:
 - Risk değerlendirmeleri yapılıyor mu ve nasıl yapılıyor ve böyle bir değerlendirmenin sonuçları devletlerin eylemlerini etkiliyor mu ve nasıl etkiliyor. Risk değerlendirmesini kim yapıyor?
 - Kişiler geri gönderilirken hizmet sağlayıcılara ya da diğer STÖ'lere yönlendirme yapılıyor mu?
 - İade edilen mağdurların yeniden entegrasyonu için hangi politikalar ya da önlemler oluşturulmuştur?
 - Mağdur ülkesine döndükten sonra takip için düzenlemeler
- Yeniden insan ticareti vakalarının tüm örneklerini ekleyin.

Madde 26 – Cezalandırmama şartı

Sözleşmeye göre “Taraflardan her biri, [...] mağdurlara yasa dışı faaliyetlere katılmaları nedeniyle zorunlu tutuldukları ölçüde ceza uygulamama imkânı tanıyacaktır.”

- Böyle bir olasılığı sağlayan mevzuat/politikayı raporlayın.
- İnsan ticareti mağduru kişilerin cezalandırıldığı vakalar, koşullar ya da belirli yasa dışı faaliyetleri raporlayın.
- İnsan ticareti mağduru kişilerin, mağdur olarak tespit edilmeden göçmen olarak gözümlenmesi alınıldığı vakaları raporlayın.

Madde 35 – Sivil toplumla işbirliği

Sözleşmeye göre, “Taraflardan her biri, devlet yetkililerini ve kamu görevlilerini, bu Sözleşmenin amacına ulaşmak amacıyla stratejik ortaklıklar kurmak için sivil toplum örgütleri, diğer ilgili kuruluşlar ve sivil toplum üyeleri ile işbirliği yapmaya teşvik edecektir.”

GRETA'nın şimdiye kadar yayınladığı ülke raporlarında, sivil toplumla işbirliğinden (neredeyse) her zaman bir tavsiye olarak bahsediliyor.

- Burada devlet yetkilileri arasındaki işbirliği politikaları ve uygulamalarını raporlayın.
Kolluk kuvvetleri ve sivil toplum
Burada şunları göz önünden bulundurun:
 - Prosedürlerde sivil toplumun rolü – örneğin, STÖ'lerin temsil edildiği stratejik (politika oluşturan) çalışma gruplarını; STÖ'lerin katıldığı operasyonel (uygulama/destek) çalışma gruplarını listeleyin
 - Ulusal/bölgesel çalışma gruplarında STÖ'lerin ve yetkililerin pozisyonlarının eşitliği
 - STÖ'lerin bağımsızlığı ve özerkliği

*Bu belge Etkiniz AB Programı tarafından Türkçe'ye çevrilmiştir ve hiçbir şekilde Avrupa Birliđi'nin görüşlerini yansıtmamaktadır. Çeviriden kaynaklanabilecek herhangi bir hatadan La Strada International ve Anti Slavery International sorumlu tutulamaz.